

Fóti Péter: Nincs jó büntetés

április 3, 2016

A Dartington Hall iskola önkormányzatának tapasztalatai

Az önkormányzat egy állandóan változó rendszer, nem lehet egyszer és mindenkorra kitalálni. Az alapelvei persze fontosak és szeretném, hogy elterjedjenek. Az egyik legfontosabb alapelv, hogy az iskola egy működő társadalom, nem csupán gyerekek és tanárok halmaza, ahol a gyerekek tanulnak és parancsoknak engedelmeskednek. Egy élő társadalom soha nem statikus, és még alkotmányos elvei is változhatnak egyik évről a másikra. Ha visszatekintünk az elmúlt századok történetére, akkor azt láthatjuk, hogy az erőszak helyére lassan a meggyőzés lép.

Az embert meg lehet győzni, ha megmutatják neki cselekedetei lehetséges következményeit. Néha ugyan vissza kell térni a nyers erőhöz, mert időről-időre megmutatkozik az emberek nyughatatlansága. De jó lenne, ha erre egyre ritkábban kerülne sor. Ehhez mindenkinek jobban kellene értékelnie a kíváncsiságot, a kalandokat, a változásokat, hiszen ezek révén ismerhetik föl az emberek, hogy van választási lehetőségük.

Amikor Dartington Hall vezetését 1931-ben W.B. Curry átvette, gyanakodott az önkormányzatra. Amennyire más iskolák önkormányzatait ismerte, azt gondolta, hogy azok túlzottan sokat kormányoznak és *túlzottan sok büntetést* alkalmaznak. Mint minden érzékeny, ember ő is hajlott az anarchizmusra és nem könnyen fogadta el, hogy a törvények és a kormányzás szükségszerű.

Ezért azt szerette volna hogy az iskolában is és a szélesebb értelemben vett társadalomban is csak annyi kormányzás legyen, amennyi feltétlenül szükséges. Nem szeretett főnökösdni

emberek felett, és azt sem szerette, ha valaki más főnökösödik felette. Igazgatói tevékenysége elején ezért arra törekedett, hogy kevés kormányzás legyen és az ő jóindulata érvényesüljön. Az emberek inkább arra panaszkodtak, hogy túlzottan keveset avatkozik be, mint arra, hogy túl sokat. Igyekezette a hatalmát tudatosan korlátozni.

A Senior School (a legidősebbek iskolája) eleinte nagyon kicsi volt. Kevesebben voltak húsznál. Ez azzal járt, hogy a gyűlések meglehetősen informálisak voltak és nagyon gyakran a beszélgetések konszenzusra vezettek. Ilyen kis csoportnál ez nem ritka. Mivel Curry soha nem alkalmazott büntetéssel való fenyegetést, ezért lassan azok, akik konvencionális iskolákból jöttek, levetkőzték a magukkal hozott szokásos attitűdjüket a szabályokkal, felnőttekkel, tekintéllyel és a büntetésekkel kapcsolatban.

Az iskola az első két-három évben gyorsan növekedett, és ahogy a Senior School nagyobb lett, az iskolagyűlések egyre inkább elvesztették informális jellegüket. Curry azt javasolta, hogy a diákok válasszanak egy „Igazgatói tanácsadó csoportot” és erre sor is került. Mint a névből is kiderül, ez egy tanácsadó csoport volt, ami bizonyítja Curry akkori gyanakvását. A csoport hetente találkozott vele és minden olyan iskolai problémát megvitattak, amit valaki a csoportból előhozott. Most ezek a gyűlések voltak nagyon informálisak és mindent meg lehetett ott vitatni. Egy nap arról beszélgettek, hogy mit lehet tenni egy bullying (verbális vagy tettleges bántás) esettel, mit tegyenek azzal, aki ezt elkövette.

Curry hogy lássa, hogy mit fognak szólni hozzá, egy büntetést javasolt. A gyerekek nagyon ki voltak kelve magukból. “Te nem csinálhatod itt ezt!” – mondták. Curry ebből látta, hogy valami nagyon fontos történt, és így az önkormányzattal szembeni gyanakvása a továbbiakban megalapozatlanná vált.² A gyerekek megfertőződtek az Curry hozzáállásától. Sokat beszélgettek addig három év alatt és hatott rájuk az Curry által képviselt rendszer, mely elutasította a büntetéseket, és

ahol e helyett minden megbeszélésre került. Nyilvánvaló, hogy rájöttek arra, hogy a megbeszélések hasznosak és a büntetések haszontalanok.

Curry eredeti fenntartásainak így már nem volt oka. Rájött, hogy az önkormányzás során zajló eseményeket nagyon nagy mértékben meghatározza az, hogy a gyerekeket korábban milyen hatások érték. Ha már tapasztaltak olyan iskolát, ahol a tekintélytisztelet volt a norma, ahol szoros volt a fegyelem, a büntetések pedig gyakoriak és súlyosak voltak, akkor számukra ez lesz jellemző a tekintélyre is. Ha ilyen gyerekek kezébe hatalom kerül, akkor azzal szigorúan és keményen fognak bánni. Másrészt viszont, ha olyan háttérből jönnek, amit nálunk az imént leírtam, akkor a tekintély számukra valami olyasmi lesz, amely a kooperációra hív fel és nem dominál, amelyik inkább a megértést keresi, és nem okoz félelmet.

Ezért aztán az igazgatói tanácsadó csoport nevéből eltüntette a tanácsadót és egyszerűen (Igazgatói) Tanácsnak nevezte el. (Council), Feladata lett a szabályok elfogadása. Hatásköréből csupán az egészségügyi kérdések hiányoztak. Ez egész egyértelműen az iskolavezetés, elsősorban az iskolaorvos feladatköre. Bármilyen döntést, ami ezt a területet érintette, mielőtt életbe lépett volna, leadott a doktornak, illetve a nevelőtanárok főnökének.

A Dartington Hall iskola egy bentlakásos iskola, aminek az a következménye, hogy az idő nagy részében a tanuláson kívül is együtt vannak a felnőttek és a gyerekek. Sok mindent meg kell szervezni, többek között az étkezések körüli szolgálatokat is. Problémás szituációkat kell orvosolni, azok megoldását ellenőrizni. Foglalkozni kell különféle panaszokkal, mint például olyan dolgokkal, ha valakinek a személyes dolgait valaki más megrongálja.

Történnek lopások, betörések, a biciklik és az uszoda körül vannak szabályok, stb. stb. Különbőféle bizottságok vannak, amelyek legtöbbször a Tanácsnak felel. Volt egy könyvtári

bizottság (amiben diákok és tanárok egyaránt képviselve voltak), volt egy bizottság, ami a színházzal foglalkozott és volt egy szórakozással foglalkozó bizottság is. Az iskolai bolt üzemeltetőit is a Tanács nevezi ki és a bizottság neki tartozik felelősséggel.

Az önkormányzatban eleinte Curry volt az egyetlen felnőtt. Ennek az volt a következménye, hogy amikor valami olyan téma került terítékre, ami más felnőtteket is érintett, akkor azt kellett mondania, hogy velük a döntés előtt természetesen konzultálni kellene. Ez gyakran vezetett oda, hogy a döntések lassan születtek meg. Ez azt az érzést váltotta ki a Tanács tagjaiból, hogy nincs igazi hatalmuk. Következésképp közömbösekké váltak. Ezért Curry úgy döntött, hogy kiegészíti a Tanácsot és a többi felnőtt is kapott direkt képviseletet. Mivel a napirendet mindig közzétették az ülés előtt, a képviselőknek kötelessége volt, hogy beszéljenek azokkal akiket képviselnek.

Ugyanígy, a képviseltektől pedig azt vártuk, hogy véleményüket mondják el a képviselőjüknek. Azt is eldöntötték, hogy az iskola bármely tagja személyesen eljöhét a Tanácsba és ott előadhatja mondanivalóját (de szavazati jogot természetesen nem kap ezáltal). Így az iskolaorvos kivételével semmilyen más szervezet nem maradt, akivel külön kellett volna konzultálni, így a döntések szinte kivétel nélkül gyorsan megszülethettek. Ezzel a Tanács hatékonysága nagyban javult és vele a tagok aktivitása is.

A tanács hat diák tagját titkos szavazással választottuk meg, minden trimeszter végén a következő trimeszterre. Minden jelöltet legalább 6 diák kellett, hogy javasoljon. A Senior iskola minden gyerekének volt választójoga. A tanároknak és a nevelőtanároknak 3 képviselője volt, akiket a tanárok választottak, valamint én, hivatalból. Így a gyerekek voltak többségben. Ennek ellenére nem emlékszem olyan szavazásra, ahol a gyerekek és a felnőttek tömbként különböző véleményt képviseltek volna. Mindig voltak a különböző oldalakon

gyerekek és felnőttek egyaránt.

A Tanács ülésvezetőjét minden trimeszter elején megválasztották, és ő, bár erre nincs szabály, tradicionálisan egy gyerek volt. Ugyanezen a tanácskozáson választották meg a Tanács titkárát (akinek nem kell a Tanács tagjának lenni) és más különféle tisztségviselőket, beleértve azokat is, akik a boltot vezetik.

Visszatérve a problémákra: a demokrácia egyik gyengesége, mint arra számos író rámutatott az, hogy a népszerűségtől megbabonázva alkalmatlan vezetőket választanak. Ez így történt náluk is. Egy jó képességű gyereket megválasztottak ülésvezetőnek, akiről hamar kiderült, hogy megbízhatatlan. Alkotmányos válság alakult ki.

A problémát úgy oldották meg, hogy a választhatóságot szűkítették. Bár ugyanúgy mindenkinek megmaradt a szavazati joga, de a lehetséges jelölteket egy szűkebb körből választották ki: Valaki emlékezett, hogy az uszodai szabályok között korábban felbukkant a megbízható (érett) tanuló fogalma. Az ilyen szerepre megválasztottak képesek voltak betartatni a szabályokat, elkerülni, hogy az úszók veszélyes dolgokat műveljenek. Ennek mintájára a Tanács meghatározott egy kört: a felelős (érett) tanulók körét.

A merítési bázis a Senior iskola minden tanulóját magába foglalta. Miután a felelős tanulók megválasztásra kerültek, a továbbiakban ez a szélesebb testület lett a Tanács, és a közülük választott képviselők adták a „Kormányt”. A szélesebb Tanács egyszer egy hónapban ülésezik, de ezen kívül is, ha igény van rá. A Kormány hetente tartja üléseit.

A Kormány döntéseit azonban két módon is felül lehet bírálni: Az egyik Curry vétójoga volt. Erre azért van szükség, mert az iskola ebben a vonatkozásban eltér egy városállamtól. Az iskolaigazgató nem a gyerekeknek felelős, hanem az iskola alapítójának. Noha ezt a vétót Curry sohasem alkalmazta, meg

volt győződve arról, hogy léte helyes. A vétót azonban nem alkalmazta akkor, ha a „Kormány” olyan döntést hozott, amivel nem értett egyet. A vétót nem erre találták ki, hanem súlyosabb esetekre. A vétó gyakori alkalmazása az egész önkormányzatot aláásná. Az önkormányzat alapgondolata, hogy a tanulók, ahogyan a felnőttek is, tanulnak (és tanuljanak) saját hibáikból. A túlzott vétóhasználattal pont ettől az esélytől zárta volna el őket.

Sokan kritizálták Curry-t ezért a nézetért, legfőképp azzal az érvelve, hogy az iskolában az a legfontosabb, hogy a gyerekek tanuljanak az órákon, és az önkormányzati tevékenység ideje csökkenti a tanórák számát. Curry ezzel szembeni véleménye az volt, hogy az oktatásnak abban kell segítenie, hogy a gyerekek teljes életet élhessenek, és az önkormányzati tapasztalatok fontos elemei a teljes életnek. Nagyon sok tapasztalatot lehet levonni belőlük, néha még többet is, mint amit az órákon vagy a könyvekből tanultak.

Curry elmondta hogy vétójogát csak akkor használná, ha világos lenne, hogy a gyerekek biztonsága vagy egészsége kerülne egyértelműen veszélybe. Ha például a „Kormány” többséggel elhatározta volna, hogy az uszodai szabályokat oly módon változtatná meg, hogy az a tanárok közül az ehhez értő szakember szerint veszélyt okoz, akkor élt volna vele. De, hogy erre sor kerüljön, azt nehezen tudta elképzelni.

A felnőtt szakértők véleményüket olyan módon szokták kifejteni, amit a gyerekek értenek és elfogadnak. Ennél fogva egy ilyen veszély esetében is, a gyerekek szerinte a felnőttekhez hasonlóan ésszerűen gondolkodnának (néha azt gondolom ésszerűbben, mint a felnőttek) és ezért nem mondanának ellent a szakértőnek. És még ha nem is győznék meg őket az érvek, akkor sem hiszem, hogy azok ellenére cselekednének. Gyakran fordul elő, hogy a gyűlés vezetője azt mondja, hogy mivel az illető a területen szakértőnek számít, fogadjuk el a véleményét. A gyerekek nem konokok és nem keményfejűek.

Ezen Curry maga is sokszor meglepődött, de a tapasztalat meggyőzte arról, hogy a gyerekek, ha az atmoszféra az ésszerű megbeszéléseket sugallja és gyakorolja és a felnőttek alkalmasak arra, hogy segítsék őket a dolgok tisztázásában, akkor egy olyan testület, ahol a gyerekek adják a többséget, az eléjük kerülő kérdésekben felelős döntéseket hoz, mindenki érzékenységét figyelembe véve.

Az említett atmoszférát, mely az ésszerű megbeszéléseket részesíti előnyben és gyakorolja is, a felnőttek teremtik meg. Olyan felnőtteknek kell tehát a gyerekek közelében lenniük, akik elbírják, ha megcáfolják őket, akiket egy ilyen helyzet nem irritál, és nem húzzák fel magukat ilyesmitől. Egy ilyen atmoszférában nem lehetnek tabuk, nem létezhet olyan, hogy bizonyos dolgokról nem szabad beszélni. Az ilyen felnőttek legyenek intelligensnek, tudják követni mások érveléseit és mérlegelni az érvek súlyát.

Kapcsolódó cikkek:

- Gyűlések, amivel céljaink felé indulhatunk
- Homer Lane : A Little Commonwealth kezdetei
- Fóti Péter: Demokratikus reformiskolák